

Economische en beleidsmatige verklaringen voor achterblijvende inkomensgroei sinds 2002

De groei van het beschikbaar inkomen blijft achter bij de economische groei door stijgende belastingdruk, achterblijvende ontwikkeling loonkosten, en (in mindere mate) stijgende zorgpremies. Het reëel beschikbaar inkomen van de sector huishoudens is per capita tussen 2002 en 2017 met 2% gestegen, beduidend minder dan de economische groei in dezelfde periode (+15%). Belangrijke factoren voor het verschil zijn de toegenomen belasting- en premiedruk, de achterblijvende ontwikkeling van de loonkosten bij de economische groei, en in mindere mate de stijgende zorgpremies. Vanuit een breder welvaartsoogpunt kan het overigens op zijn plaats zijn dat het inkomen niet meegroeit met de economie, bijvoorbeeld om een gelijke verdeling tussen generaties te bewerkstelligen of om individuele overheidsconsumptie (zoals zorg en onderwijs) te financieren. (a) Tegenover een achterblijvend inkomen staat dan een toenemende consumptie van overheidsdiensten in een andere vorm (zoals zorggebruik).

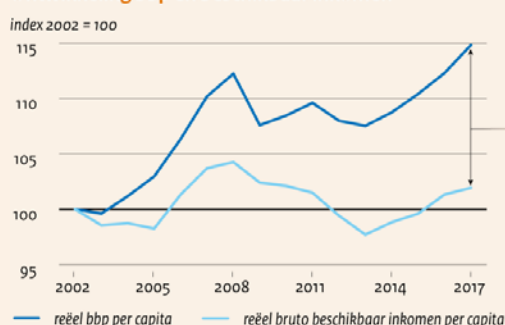
Beschikbaar inkomen wel degelijk gestegen na 2002

De linkerfiguur laat de ontwikkeling van het beschikbaar inkomen zien sinds 2002. Hieruit blijkt dat, na een daling van 2% tot en met 2005, er wel degelijk sprake is geweest van een groei van het beschikbaar inkomen, met 6% tot 2007. Vanaf 2008 tot en met 2013 is het beschikbaar inkomen echter in dezelfde mate afgenomen. Dit is onder andere het gevolg van de economische krimp in deze periode en de verschillende bezuinigingsrondes die in deze periodes hebben plaatsgevonden. Na 2013 is het beschikbaar inkomen weer toegenomen met ruim 4% tot en met 2017. Al met al geldt wel dat de ontwikkeling van het inkomen bijna 13%-punt is achtergebleven bij de ontwikkeling van de economie.

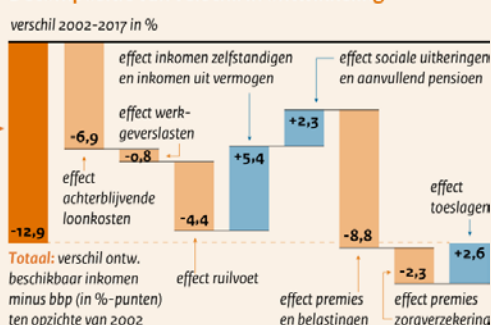
Duiding achterblijvend inkomen: belastingdruk en loonkosten grootste componenten

De rechterfiguur kijkt naar welke factoren bepalend zijn geweest voor het achterblijven van het beschikbaar inkomen bij de economie (bbp) sinds 2002. Het grootste effect treedt op bij de belasting- en premiedruk (8,8%-punt). Mogelijke verklaringen zijn onder andere de veranderende samenstelling van de bevolking (bijv. de vergrijzing) en de verhoogde pensioenafdrachten. Een ander groot effect treedt op tussen de ontwikkeling van de economie en de loonkosten. (b) De ontwikkeling van de werkgeverslasten speelt een kleine rol hierin, wat betekent dat het met name de brutoloonontwikkeling is die is achtergebleven sinds 2002. Dit is een internationaal fenomeen met meerdere potentiële oorzaken, die gezocht worden in globalisering, technologische vernieuwing en de flexibilisering van de arbeidsmarkt. (c) Ook de zorgpremies hebben de ontwikkeling van het beschikbaar inkomen gedrukt. Ontwikkelingen in het toeslagenstelsel en de sociale uitkeringen, en de ontwikkeling van het overige inkomen (o.a. zelfstandigen en vermogen) waren juist gunstig voor de ontwikkeling van het beschikbaar inkomen, ten opzichte van de economie. Ten slotte speelt de ruilvoet een ongunstige rol: het verschil tussen de inflatie vanuit het perspectief van werkenden (consumentenprijsindex) en die vanuit het perspectief van bedrijven (prijs toegevoegde waarde). (d) Het ruilvoeteffect geeft weer welk deel van de groei naar de overheid en naar het buitenland gaat door bijvoorbeeld hogere indirecte belastingen of hogere oliepijzen.

Ontwikkeling bbp en beschikbaar inkomen

Decompositie van verschil in ontwikkeling

Bron CBS Statline. Bewerking CPB ([link](#)).

- (a) Zie ook de opmerkingen over de verdeling van de 'nationale koek' op pag. 34 van CPB, 2018, Centraal Economisch Plan 2018. ([link](#)). En voor verschillen tussen koopkracht en economische groei zie het kader 'Van economische groei naar koopkrachtstijging' in CPB, 2017, Macro Economische Verkenning 2018. ([link](#))
- (b) De loonkosten bestaan uit de bruto beloning plus de sociale lasten en premies voor bedrijven (IAB in het kader van de Zvw, de pensioenpremies en de premies voor de arbeidsongeschiktheid en WW.)
- (c) Voor toelichting zie het kader "Eind van zwakke loonontwikkeling komt in zicht" in de *Macro-economische Verkenning 2018* ([link](#)).
- (d) Het kader 'Reële contractloonstijging blijft achter bij productiviteitsgroei' in het *Centraal Economisch Plan 2008* geeft meer achtergronden bij het begrip ruilvoet ([link](#)).